

# מעין החיים

פר' יתרו  
תשפ"ד

גליון י"ב

במשנת כ"ק מזון רביה"ק  
מצאנו ז"ע וצאצאיו

## ילקוט דברי חיים

### מלוקט מפי ספרים וסופרים

#### תוכן הענינים

##### ילקוט דברי חיים

א

דברי תורה  
מרכיבה"ק מצאנו ז"ע  
מלוקט מפי ספרים  
וסופרים

##### באר החיים

ב

דברי תורה  
על פרשת השבוע  
מבארם של צדיקי  
בית צאנו ז"ע

##### קרויים חיים

ג

על הצדיקים  
ועל החסידים  
הרה"ק מוה"ר יהושע  
מבעלזא ז"ע

##### שלחן חיים

ד

הליכות ומנהגים  
המשך פרק ב,  
ערב שבת

##### שפתי חיים

ה

תשובות ותשובות  
מאת הקוראים  
החשובים שחי'

##### בארצות חיים

ו

פרקי זכרונות  
ורשמי הוד  
שבת פרשת יתרו  
אין צאנו

##### תורת חיים

ז

בענין מקום יש בראש  
להניח שני תפילין  
ואפילו ברוחב

##### דרכי חיים

ז

בענין יחוס  
בית אבות

ז"ל מלמד שלא פנה משה לעסקיו אלא מן ההר אל העם. לכאורה קשה מה העסקים שהיו לו למשה לפנות אליהם. אלא בשעה שעלה למרום כדי לדבק את מחשבותיו עם השכינה כביכול, היה לו קשה מאד לנתק מחשבותיו ודביקותו מהשכינה, מרוב כיסופין ודביקות, וכשירד אל העם והיה כמובן ועודנו דבוק בעולמות העליונים, ועודנו היה עסוק בהמתקת הדינים מעל עם ישראל, אלו היו עסקנו לסתום פי המקטרגים, ולבקש מאת ה' ית' רחמים וחסדים לעם ישראל, אשר כל שונאי ישראל לא יוכלו להרע להם.

וזה פירוש הדברים: וירד משה מן ההר אל העם לשמוע את דאגותיהם וצרותיהם, וזה היה דבר קשה מאד למשה רבינו לנתק את דביקותו הכיסופין והגעגועין לשכינה, ולהתפנות לדברים קטנטונים של עם ישראל הפשוטים והתמימים, שאינם יודעים ומכירים את עסקיו של משה. (באר יעקב חיים, פרשת ויצא)

כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל וגו' ועתה אם שמוע תשמעו בקולי וגו' והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל וגו' (וי' ג-ו).

ולכאורה יש לדקדק למה באמצע הענין אמר "ואתם תהיו" לי ממלכת כהנים, כיון שעמהם דיבר שנאמר אם שמוע תשמעו בקולי וגו', היה ראוי לומר "ותהיו" לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, ותיבת "ואתם" לכאורה כמיותר. גם קשה מה שסיים הכתוב אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל, והוא כפול שכבר כתוב בראש הענין כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל.

ותירץ על זה כבוד אדמו"ר הרב הצדיק האבד"ק צאנו זצ"ל, דהנה עבודת יראי השם יתברך צריך להיות שלא על מנת לקבל פרס, רק בגין דאיהו רב ושלטי ומאהבה, וכמאמר חז"ל במסכת אבות (פ"א מ"ג) אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הוו כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס. אמנם זאת צריך העובד להבין מדעת עצמו, כי אין מדרך המלך לצוות לעבדו שיעבדוהו מאהבה בחנם, אבל החכם עיניו קדושו ואינו מתכוין במה שעובד המלך עבור השכר שיקבל, רק עושה עבודת המלך בשלימות מאהבתו להמלך הגדול.

וזה פירוש הכתוב ועתה אם שמוע תשמעו בקולי וגו' והייתם לי סגולה וגו' כי לי כל הארץ, ויש לי די ליתן לכם שכר הרבה, אבל ואתם בעצמכם לא תהיה כוונתכם בשביל כך, רק תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, תעבדו אותי מאהבה ולא על מנת לקבל המשך בעמוד ב

וישמע יתרו כהן מדין חותן משה וגו' (יח, א).  
**שמעתי** מהגאון"ק מצאנו זצ"ל ז"ע, שפירש בכוונת רש"י פרשת יתרו, מה שמועה שמע ובא שמע קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, ופירש שאם יש ב' גבורים אז אין לידע מקודם מי גבור יותר, רק אם מתאבקין יחד אז נודע מי הוא חזק וגבור יותר, ועל כן הגם ששמע יתרו מגדולת משה, בכל זאת לא ידע אם הוא גבור יותר מעמלק, אולי עמלק חזק כמותו בס"א, אמנם כיון ששמע מלחמת עמלק כדכתיב ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב, אז הכיר וידע כי גבר ישראל בעזרה"ת.

(אגדות מהרז"צ, לפורים)

ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה אשר הציל את העם מתחת יד מצרים (יח, י).

**ויאמר** יתרו ברוך ה' אשר הציל וגו'. ובמס' סנהדרין דף צ"ד ע"א, תנא משום ר' פרייס גנאי הוא למשה וששים רבוא, שלא אמרו ברוך עד שבא יתרו. כלומר אעפ"י שאמרו שירה, מכל מקום ברכה לא ברכו עד שבא יתרו. והנה באמת קשה על משה רבינו וס' ריבוא ישראל, למה לא ברכו את ה' כמו שביקר יתרו.

**ושמעתי** מפי הגה"צ מו"ה חיים שליט"א מק"ק סאטמאר, שאמר משום זקנו רבינו הקדוש בעל ד"ח זצלה"ה ז"ע, על פי מ"ש באו"ח סימן ר"ט, ד' צריכין להודות, הולכי מדבריות וחבוש שיצא מבית האסורים וחולה וכו', וכתב שם ה'עטרת זקנים' וז"ל, נראה דאין לברך עד שיצא מצרה לגמרי, וכן חולה עד שיחזור לברויו לגמרי וכו' עכ"ל.

**ומעתה** נאמר, דישראל שהיתה להם אמנה גדולה, שהקב"ה יושיעם עוד עד שיכנסו לארץ, שהכל בכלל יציאת מצרים כמ"ש במפרשים, וישראל חשבו שאין הישועה נגמרת, ועוד ידו הגדולה נטיה לעשות אותות ומופתים וישיעת, כי ישראל מאמינים בני מאמינים הם, וכדאיתא בשבת דף פ"ח ע"א דאמר רבא להאי צדוקי אן דסגינן בהמנינא, כתיב תומת ישרים נתחם וכו' הרי דישראל סגינן בהמנינא, על כן היה תקותן שעוד יהיה להם ישיעת, ועוד לא כלו רחמיו, על כן לא ברכו ברכת הודאה כיון שלא נגמרה הישועה כולה, אבל יתרו שלא היה לו אמונה גדולה כל כך על כן חשב שנגמרה הישועה, על כן ויאמר יתרו ברוך ה' וגו', נמצא דמתוך גנותן של משה וישראל באנו לידי שבחן, עכ"ד רבינו הקדוש זצ"ל.

(אשל אברהם, פרשת יתרו)

וירד משה מן ההר אל העם (יט, יד).

**פעם** אחת הסביר הצדיק ר' חיים מצאנו ז"ע את הפסוק וירד משה מן ההר אל העם. ואומר על זה רש"י

# באר החיים

## מבארם של צדיקי בית צאנו ז"ע

וישמע יתרו וגו'.

**פירוש** מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, ודקדוק המפרשים הא השמועה מפורשת בקרא את כל אשר עשה וגו' הוציא וגו', עוד יל"ד מה רצה רש"י ז"ל בתיבת ובא, אמאי לא הקשה מה שמועה שמע בלבד.

**ונראה** להעמיס בכונת רש"י ז"ל, דהי"ק ל"ל למה בא, דהא כיון ששמע ככל המפורש בכתוב, כבר ידע והכיר כי גדול ד' וגו', והי"ק ל"ל על עצמו לעבוד את ה' בביתו, ומה היא השמועה שגרמה לו לבוא, וע"ז מתרץ קריעת י"ס ומלחמת עמלק, ר"ל דהנה אף דבקריעת י"ס כתיב שמעו עמים ירגוון חיל אחז יושבי פלשת, עכ"ז בא עמלק להלחם ולא הספיקה לו השמועה להכניעו, וכיון ששמע יתרו כה, הבין שהשמועה אין בכחה לפעול כ"כ, ולזה בא כדי שיוכל לקבל את התורה בשלימות.

(דברי שמחה)

וישמע יתרו וגו'.

**פירוש** מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, אפשר לומר בדרך מוסר, הרי יתרו כבר הכיר את בוראו באומרו עתה ידעתי וגו', ובורא העולמים מלוא כל הארץ כבודו, מה ראה על ככה לכתת רגליו וללכת למדבר למקום אשר משה חונה שם, הלא היה יכול לעבוד את ד' גם בביתו.

**ויש** לומר, דהנה כל עין ישתומם על תלונת בני ישראל תיכף בעלותם מן הים, ויבואו מרתה וילוונו העם על משה, כי אחר אשר ראו את כל האותות והמופתים אשר עשה להם ד' במצרים ועל ים סוף, והגיעו אז למדרגה גדולה, וראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל, האיך נהפכו כמו רגע להתלונן על משה, על אודות באר המים כי מרים הם.

**אך** מזה אנו רואים כמה גדולים דברי חכמים שאמרו ואל תאמין בעצמך עד יום מותך, כי אף שיגיע האדם לבחינה היותר גדולה, מ"מ יצר הרע לא פסק ממנו, לא ינוח ולא ישקוט לעולם, ומתחדש עליו בכל יום בתחבולותיו, וצריך לעמוד אתו בקשרי המלחמה בלי היסח הדעת, והטעם כי עשה ד' ככה כדי שיעבוד האדם את בוראו כל ימי חלדו, כל עוד בו נשמתו, ולא ירף אפילו רגע אחד.

וירא העם ויבועו ויעמדו מרחוק.

**אמרו** חז"ל שבנ"י נרתעים לאחוריהם י"ב מיל ויצאו נשמתם, ודקדק מרן אדמו"ר זצ"ל מפני מה נתן השי"ת התורה לישראל בבחינה זו, הלא יותר טוב וראוי שתנתן לישראל התורה, כפי מה שכחם כח האנושי יכול לקבל, ואמר מרן הי"ד דהנה אם האדם עושה איזה עשייה, ובעת ההתחלה היה בתוקף ועוז במסירת נפש, מתקיימת זו הפעולה לזמן מרובה, וכן עשה עמנו השי"ת, נתן לנו התורה במסירת נפש, בכדי שנקיים התורה עד עולם, וזה פירוש הפסוק וירא העם ויבועו, ולמה היה בכך בכדי ויעמדו מרחוק, שיתקיים הדבר למרחוק עד עולם.

(דברי חנה)

**אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך וגו'.**

**הקשה** הה"צ ר' ברוך מגארליץ ז"ל, הלא ה' הוא רחמים ואלקים הוא דין, ומדוע זכרם ביחד, גם קשה קושית הזוה"ק למה נקט אשר הוצאתיך כו', ולא אמר אשר בראתיך שהוא יותר אות ופלא, ותירץ הוא ז"ל כה, דהנה החוקרים האריכו בספריהם לברר שח"ו שתי רשויות, יש והא' עושה דין והב' רחמים, וזה מאמר ה' לישראל בפתח דבריו אנכי ה' אלקיך, תדעו שרק אנכי לבדי בעולם ומבלעדי אין אלקים, ואני הוא בעצמי עושה דין גם רחמים, והראיה על זה אשר הוצאתיך מארץ מצרים, פ"ה הלא ראיתם מה שעשיתי למצרים שהכיתי אותם במכות נפלאות וטבעתם בים, וגם הוצאתי אתכם מתחת סבלותם, הרי דין למצרים ורחמים לכם, ושניהם עשיתי אני לבדי, ואני ראשון ואני אחרון, ודפח"ח.

(בשורות טובות)

**לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך וגורך אשר בשעריך.**

**הנה** גר צדק אחד, אחר כמה שנים שנתגייר היה מיצר ודואג על זה שנחשב גר בפסוק אחר בהמה, ונדמה לו מחמת זה שבהמה חשוב יותר מגר, וכל תירוצים שאמרו לו לא נכנס בלבו, אך האמת הוא דלא משום גריעותא דגר מבהמה נחשב בפסוק אחר בהמה, רק דחושב הפסוק בתחלה, וכולל יחד כל הדברים ששבייתם מוטל עליך כפרש"י, וכן עבדך ואמתך ובהמתך שבייתם עליך, לאפוקי גר דאין שבייתו עליך, רק על עצמו, לכן הוכרח לכתוב יחד אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך, משום שאלו שבייתם מוטל עליך, נמצא דמה שכתוב וגורך אשר בשעריך אחר ובהמתך, הוי כאלו נכתב לא תעשה כל מלאכה אתה וגורך אשר בשעריך.

(דברי יחזקאל)

ואפילו מי שכבר זכה לשלימות נפשו לא ישוב מצבא העבודה רק יעבוד עוד.

**וזה** יש להעמיס בדברי רש"י ז"ל, מה שמועה שמע ובא, הלא כבר הכיר את בוראו והיה יכול לשבת שקט ושאנן ולעבוד את ד' בביתו, על זה אמר כי שמע קריעת ים סוף, שאעפ"י שנתעלו בני ישראל במדרגה גבוהה, עוד היתה להם מלחמת היצר, כי לא פסק מהם היצר"ר והצליח מעשה שטן לתפשם ברשתו לבוא להתלונן על משה, אז הבין כי לא יוכל להאמין בעצמו אף שהכיר את בוראו, רק צריך לכתת רגליו ללכת אצל הצדיקים שילמדוהו דרכי ד', כדי שיוכל לעמוד כנגד יצרו ולהנצל ממנו.

(קדושת ציון)

ויחן שם ישראל בגד ההר.

**ופירוש** רש"י כאיש אחד בלב אחד, ולכאורה כפל הלשון כאיש אחד ובלב אחד, אמר הרה"ק רבי מרדכי זאב הברשטאם הי"ד האבד"ק האחרון בצאנו, באסיפה נגד גזירות השחיטה שהתקיימה בפולין, בזה הלשון: כלנו הנמצאים פה מנגדים נגד הגזירה המרה, אבל שונים בטעמים, רבים מטעם הפשוט שזה נוגע ליהדות, ישנם הרבה שרוצים לבטל הגזירה מפני שנוגע לפרנסתם, וישנם הרבה מפני שזה נוגע לכבוד וזכיות ישראל במדינה.

**והנה** כאיש אחד מרמו לאחדות, ובלב אחד מרמו לכוונה ודיעה אחת, וזה כוונת רש"י כאיש אחד באחדות, זה אינו מספיק, אבל צריך להיות גם בלב אחד, היינו בדיעה אחת וכוונה אחת ללחום לבטל גזירת השחיטה, יען שזה נגד דת תוה"ק ונוגע לכבוד שמים, ואנו כל עיקר כוונתנו שיהי' לכבוד שמים למען לא ישלנו בני ישראל ח"ו במאכלות אסורות.

(קדושת אהרן, פרשת יתרו)

אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל.

**וברש"י** לא פחות ולא יותר, פירש כ"ק ש"ב אדמו"ר הגה"ק מרן ר' אהרן אבד"ק צאנו זצ"ל, שהקב"ה צייה למשה לאמר לישראל לא פחות ולא יותר, לא לפחות או להוסיף על כל אשר צוה הקב"ה למשה בתוה"ק, ע"ד לא תספו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם ולא תגרעו ממנו, ודפח"ח. (מהרש"ם הכהן)

## המשך "ילקוט דברי חיים"

**בסעודת** היום כבר הרהר רבינו איך שעובר כל החג, ולא שמע דבר חדש, אז אמר הצדיק: כשבאו בני ישראל לקבלת התורה, הנה בודאי שהיו שם תלמידי חכמים ולמדנים, שהתאוו לשמוע איזה פלפול נאה ביום מתן תורה, אמנם מה שמעו, אנכי, לא יהיה לך כל היום רק יראה, ועוד פעם יראה, הבין רבינו שעליו כיוון הקדוש, ותשובתו בצדו.

(מזכרת פאקט, חלק ב, עמוד 19)

**אנכי ה' אלקיך וגו' לא יהיה לך אלהים אחרים על פני (ב. ג. ד.)**

**אמר** הצדיק מצאנו, אנכי ולא יהיה לך בדיבור אחד נאמרו, כלומה אין בעל גאווה יכול להיות עמי, כי הוא דוחק רגלי השכינה כביכול.

(באר יעקב חיים, חלק ב, פרשת האזינו)

# קרויים היים

## על הצדיקים ועל החסידים

### הרה"ק מוה"ר יהושע מבעלזא זי"ע

#### כ"ג שבט תרנ"ד

פרק מיוחד בקשר שבין רבינו לבין הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע, הוא עם בואם יחדיו בקשרי שידוכין, כאשר בן זקונו של רבינו - הרה"ק רבי יצחק ישעי' מטשעחוב זצ"ל הי"ד, בא בבית האירוסין עם מרת פריידא ע"ה, נכדת הרה"ק מבעלזא זי"ע, בת חתנו הרה"ק רבי יחיאל מקרילאוויץ זצ"ל. החתן רבי ישעילע היה אז ילד צעיר, וכך גם הכלה הבתולה שהיתה אז עדיין נערה, ובכך צדיקים יראו וישמחו, וחסידים ברינה ששו וצהלו. במאמר זה נעלה על נס את ביאתו של הרה"ק מבעלזא לצאנז, ואת סדר השבת אשר שבת בצאנז בצל קדשו של רבינו.

הרב מבעלזא... (הארי שבחבורה עמוד רמד, בשם הגה"צ רבי העניך פאדאווא זצ"ל, ששמע מהחסיד המפוי רבי מרדכי הערש שמערלער ז"ל)

### לאמיתו של דבר

עוד שעה קודם לכן ביקש רבינו מהרבנית, שתכין סעודה דשנה לכבודו של המחותן, כמו שמכנים ל'מלך ישראל' (החכמה מאין, עמוד עט). וסיפר כ"ק אדמו"ר בעל 'שפע חיים' זצ"ל, הנה כידוע שררה עניות גדולה בביתו של רבינו, ואילו את כלי הכסף וחפצי הניי שכבר כן היו ברשותו משכנם אף הם לצרכי צדקה, אי לכך כאשר הכינו את צרכי הסעודה, לא נמצאו כלים נאים על מנת לערוך בהם את השלחן כראוי וכיאות, בלית ברירה נאצלה הרבנית ללוות משכנים טס של כסף על מנת להניח עליו את כל המאכלים לכבד בהם את המחותנים, וכך לא תכלם ולא תיבוש מגודל העניות. אולם בעת שישבו יחדיו על יד השלחן, אמר רבינו להרה"ק מבעלזא: "מחותן, אל יפלא בעיניכם מנין לי טס של כסף, תדעו, כי הרבנית שאלה זאת משכנתה לכבוד השמחה, אבל זה אינו שלי...".

### שבן לילה היה...

לאחר שנגמר השידוך בשעה טובה ומוצלחת, ביקש רבינו מהרה"ק מבעלזא שיסאיר לשבות שם את שבתו, שבת פרשת מטות-מסעי, כ"ח תמוז שנת תרל"ה, והוא אכן נענה לבקשתו, בעקב שבת קודש הסב רבינו יחד עם מחותנו הרה"ק מבעלזא לסעודה, ומאחר שהסעודה נמשכה עוד ועוד, כבר התאחרה השעה יותר ויותר, כיון שהרגיש הרה"ק מבעלזא כי השעה הולכת ומתאחרת והשבת קרבה ובה, לכן סובב את עצמו כמה פעמים כדי להסתכל על השעון שהיה תלוי על הקיר מאחורי רבינו.

כשהרגיש בזה רבינו, פנה אל מחותנו בבדיחות הדעת, ואמר: "מחותן, אספר לכם סיפור בכפרי אחד, שלא היה בקי בלוח השנה, וכשהגיע ערב פסח ולא ידעו אם אותה שנה היא שבת ערב פסח או אם חל יום ראשון דפסח בשבת, על כן שלח גוי אל העיר בכדי לברר אצל היהודים אם הם נוהגים אותו היום פסח או ערב פסח, בינתיים היות והיה קרוב לזמן כניסת השבת, פקד על בני ביתו שיכינו מספיק, גם קרעפליך וגם קניידלעך, ואמר את יגיע הגוי וידעי לנו שערב פסח היום, נאכל עם הקרעפליך כמדי שבת בשבתו, ואם יבוא הגוי ויגיד ששבת פסח היום, אז נאכל את הקניידלעך, והנה התאחרה השעה והגוי עדיין לא חזר והכפרי

היה זה בקיץ שנת תרל"ה, כאשר ההצעה עלתה על הפרק, העומד מצד החתן היה אביו רבינו, והעומד מצד הכלה היה הרה"ק מבעלזא, אשר בתו - אם הכלה - הרבנית מירל ע"ה כבר שחל"ח, והוא אשר נתן עיניו ולבו על נכדיו היתומים, לגדלם לחנכם ולהשיאם, עם בוא הצעה נכבדה זו, קיבל הרה"ק מבעלזא את ההצעה יתיך ומיד. לאמיתו של דבר, היתה השידוך צריכה להיגמר בבעלזא, מקום מגורי צד הכלה כפי הנהוג, אולם לאור זקנותו המופלגת של רבינו, כאשר לעומתו היה הרה"ק מבעלזא צעיר הימנו עשרות שנים, נגמר השידוך בחצר קדשו של רבינו בצאנז. באותה תקופה התעתד בלאו הכי הרה"ק מבעלזא לנסוע למרחץ סטאוויניץ, ועל אם הדרך עשה את דרכו לצאנז, בכדי לגמור שם את השידוך בכי טוב.

### מי ראה אותו יוצא...

כבוד גדול עשה לו רבינו בבואו, והפליג בהפלגות גדולות על מנת לכבדו, כאשר צוה על מלמדי התינוקות שיצאו עם הילדים על מנת לקבל את פני קדשו של הרה"ק מבעלזא, וגם רבינו בעצמו יצא לקראתו, כשהוא לבוש בבגדי שבת קודש. אולם החסידים אשר חששו לכבודו של רבינו, באשר היה צדיק הדור וזקן מופלג, ושמא אין זה מן הכבוד שיטריח ממרום שנותיו ושגב קדושתו לקבל פני צדיק אחר הצעיר ממנו רבות בשנים, אשר על כן כאשר ביקש רבינו לעלות על העגלה ולנסוע אל שערי העיר, נאמר לו כי לא נמצאו עגלות בכל רחבי העיר, ואין אפשרות לנסוע כעת, הבין רבינו את אשר לפניו ונענה לאמר: "אם לא תביאו לי עגלה ראויה, אזי אסע עם עגלת משא...", ותיכף ביקש לעלות על עגלת המשא שניצבה שם על ידם, כיון שראו כי רבינו נחוש בדעתו לצאת אל שערי העיר, לקבל את פני המחותן, מיד מצאו לפתע עגלה ראויה ומכובדת, ורבינו יצא לדרכו לקבל את פניו, והעיר צאנז כולה צהלה ושמחה (כתר נהורא, עמוד י, בשם הרה"ח ר' אנשיל העמערלינג ז"ל).

שיירת העגלות חדרה אל תוך רחובות העיר, ומיד עשתה את דרכה לעבר מעון קדשו של רבינו שקיבל את מחותנו, בכבוד גדול דרכו בקודש של רבינו היה שבכל עת שקיבל את הקהל, ואפילו בשעה שבאו לפניו אורחים נכבדים וצדיקים, היה מעלה עשן במקטרתו, וגם בעת ההיא בהכנס הרה"ק מבעלזא אל הבית, ניגש כהרגלו שמשמש של רבינו להושיט לו את המקטרת, גער בו רבינו ואמר: "הלא מקבל אני כעת את

נהיה רעב, לכן אמר לאשתו שבינתיים תגיש לו את הקרעפליך, וכבר ניגש הוא לאכול, והנה לפתע שמעו את הגוי שבא מרחוק והוא מודיע בקול שפסח חל השנה בשבת, אז פנה הכפרי אל אשתו ואמר לה בניגון: "איז אראפ מיט די קרעפליך, און ארויף מיט די קניידלעך, און עס איז שוין פסח".

הפטיר רבינו ואמר: "מחותן! כך הוא גם בדין, אראפ מיט'ן ספאדיק, און ארויף מיט'ן שטריימל, און ס'איז שוין שבת".

### קפידא שלא להקפיד

בליל שבת קודש לאחר התפילה, כאשר ניגש רבינו לערוך את שולחנו הטהור, ראה הרה"ק מבעלזא שהשלחן עומד בין צפון לדרום, ונמצא שאנשים יושבים כשאחוריהם אל ארון הקודש, שאל הרה"ק מבעלזא את רבינו בתמיהה על מה שאינו מקפיד שלא ישבו עם הגב לארון הקודש וספרי התורה, השיב לו רבינו: "איין כלל וועל יער איין זאגען, אונז אמער א קבלה פון הייליגען רב (-הרה"ק מראפשיץ זי"ע) אז מען זאל גארנישט מקפיד זיין". (חמדה גנוזה, עמוד עה)

### לעטר פתורא

לאחר שגמר רבינו לקדש על הכוס, כיבד את הרה"ק מבעלזא שיקדש אף הוא, והנה בדרך כלל כשהיה רבינו מכבד את הצדיקים שבאו אליו לקדש בעצמם, היו הצדיקים יוצאים ידי חובת קידוש מרבינו מפני הכבוד, ולא קידשו בעצמם, אך הרה"ק מבעלזא אם כי בתחילה היסס, אך כעבור זמן קט נענה והחל לומר שלום עליכם וקידוש כמנהגו, כשהגבאי שעמד מאחורי כסאו אחז את טליתו שהיה מונחת על כתפיו וכסה בו את השטריימל. דבר זה לא מצא חן בעיני כמה חסידים, וכאשר הרגיש רבינו שהם מבקשים להגיב, השתיקם בתוקף והכריז: "דרך ארץ בפני בן מלך" (רביה"ק מצאנז, ח"ב עמוד תה).

לאחר מכן בשעת הסעודה כיבדו רבינו לומר תורה, ואמר הרה"ק מבעלזא בשקט, אמר לו רבינו: הלא דברי תורה צריכים לומר בקול רם, נענה הרה"ק מבעלזא ואמר: בנוסח אתקינו סעודתא אומרים, לעטר פתורא ברזא יקרא עמיקא וטמירא ולא מלתא אוושא, יש להזדר את השולחן בדברים יקרים, אבל לאו מלתא אוושא לפעמים א"א לומר בקול, והוסיף כשהוא מחווה בידו על אותם שלא התנהגו בדרך ארץ, בחשבם שדואגים הם למען כבוד רבם, איר קענט הערען, אבער זיי זענען דאך מחוצפים... (שמחת עולם עמוד רז, וכע"ז בכתר נהורא הני"ל).

בסעודת צפרא דשבתא סיפר רבינו שהרב הזקן - הוא הרה"ק מראפשיץ זי"ע - שדרכו בקודש היתה לרמוז סודות עליונים בדברים של מה בכך, סיפר, כי ראנצער זקן אחד אמר לבניו, כי טעם המנהג של י"ב חלות הוא נגד י"ג מרגלים, איי, סאיז נאר צוועלף, איינס ארויף, איינס אראפ, השיב על זה הרה"ק מבעלזא דאפטר שזוהו הכונה בחרו יגלה לן טעמי דבתריסר נהמי, דהכונה להקשות כנ"ל למה לא לוקחין י"ג חלות רק תריסר (שמחת עולם, עמוד רז).

לאחר השבת הלך רבינו להחזיר ביקור גומלין באכסנייתו של הרה"ק מבעלזא זי"ע, ואז נדברו יראי ה' בדברים העומדים ברובו של עולם, ועל דבר דרך החסידות וכהנה רבות, ועוד חזון למועד א"ה.

# שלחן חיים

## הליכות ומנהגים

### המשך פרק ב

# ערב שבת

ט. לא אכל דגים ביום שישי<sup>א</sup>.

י. עורך לקוץ הצפרניים בערב שבת<sup>ב</sup>, ואמר שזהו סגולה ליראת שמים<sup>ג</sup>.

יא. הקדים ליטול צפרני יד ימין, ואחר כך של יד שמאל<sup>ד</sup>.

אותה עם בחור הגון וירא שמים, והוא אינו יודע כדת מה לעשות, כי היא הולכת ומתבגרת מים ליום ומשנה לשנה. שאל אותו רבינו: "הלא כבר לפני שלושה שנים, נתתי לך לצורך זה איזה מאות זהובים, וכן לפני שנתיים נתתי לך שוב, וגם בשנה שעברה, ואם כן למה עדיים לא שידכת אותה, ומפני מה עדיין לא נישאה?". השיב האיש בבוש פנים: "האמת אודה ולא אכחיד, כי אמנם נתן לי רבינו כמה וכמה פעמים לצורך הכנסת כלה זו, אך מאחר ואני מטופל בבנים ובנות, הוצאתי הכל לצורך פרנסת בני ביתי, ולכן עברו כמה שנים ועדיין נשארתי בצרת הבת כמקודם".

לשמע הדברים אמר לו רבינו שיעשה חשבון, מה הסכום הנצרך לו לשם שידוכי בתו, עשה האיש חשבון מדוקדק, כי לשם אירוסיה עם בחור חתן מופלג, ירא שמים, ויחסן גדול, שכבר הציעו לו זה מכבר, הוא צריך שש מאות זהובים עבור נדוניא, ולאחר מכן עבור הלבשת בתו הכלה, ושליחת מתנות וספרים ושאר צרכי נישואין, הוא צריך עוד שלש מאות זהובים, ועל מנת להלביש את כל בני ביתו, ושאר צרכי מאכל ומשתה, שיוכל להחזיק את בני הזוג סמוכים על שולחנו, הוא צריך עוד מאה זהובים, כשמוע זאת רבינו הפטיר בקורת רוח: "כעת הנני נהנה בשמעי ממך את האמת".

שאל אותו רבינו האם יש אורחים בבית המלון הסמוך לביתו נאווה קודש, כשנענה בחיוב, גמר ליטול את ציפורני ידו הימנית, ותיכף רץ בכבודו ובעצמו אל בית המלון, שם לוהו מאת האורחים רק לאחר ככלות הכל חזר לביתו, וגמר ליטול את ציפורני ידו השמאלית (אמנם יצוין, כי במחאתו של הרה"צ מו"ה משה אליקים בריעה רובין זצ"ל - בן הרה"צ רבי יצחק טובי"ו זצ"ל, ונכד רבינו - כנגד הספר 'מקור חיים', השתמש במעשה זה להוכיח כי הספר אינו מהימן, וזה לשונו בתוך הדברים: הנו מודיע ומפרסם כי רוב סיפורים הם שקר וכזב, ואין להעלות על הכתב איך שבני מרן הגה"ק זצ"ל"ה התאספו יחד ביום ההילולא דרבא כ"ה ניסן דהאי שתא, לשפוך שיחם במקום הקודש והמקדש

מת צדיק שנפטר ופניו מוריקות, אמר לו מפני מה פניך מוריקות, אמר לו משום שהיה צפרני גדולים, וחלב נכנס בתוכם והייתי אוכל בשר חם בלי ניקור צפרנים וכו', לפיכך טוב ליטול צפרני בכל ערב שבת, עכ"ל. גם ב'שו"ע הרב' נתן טעם בפשטות (סימן רס, סעיף א) שהוא כדי שלא יכנס לשבת כשהוא מנוול.

וב'ארחות חיים' (להר"י מלוניל, סדר תפלת ערב שבת, אות י) כתב: "כשם שפרה מכפרת כך שבת מכפרת... לפיכך צריך האדם לטהר עצמו בערב שבת ולגוזה שערותיו וצפרניו, כי היכי דליגוזי ליה חובותיו". וראה עוד דברי הש"ה הק' (מסכת שבת, פרק תורה אור): "דע כי המלבוש שנתלבש בו האדם הראשון היה מסוד המרכבות הנקראת אחוריים, ודעת רז"ל שהם מלבושי צפורן, וכשהיה בגן עדן כל המרכבות ההם היו סובבים אותו, ולא היה יכול דבר רע לקרב אליו, כיון שחטא נסתלקו המאורות ההם מעליו, ונתפשט מהלבוש היצר ההוא, ולא נשאר בו ממנו זולת מה שבראשי האצבעות, והזהומא סובבת בהם, ולפי שאין להביא טומאה במקדש, צריך ליטלם בערב שבת מפני שלא יחול הקדושה על הטמא".

בספר 'מקור חיים' (אות פג) מסופר בשם הרה"ג מו"ה מנחם מענדל מרגליות ז"ל אבד"ק אטיניא, ששמע מהרה"ג מו"ה ירחמיאל מרגליות ז"ל מרודניק (הוא היה מגדולי חסידו רבינו, כמו שמעיד עליו הרה"ק בעל 'דרכי תשובה' ממונקאטש ז"ע במכתב המלצה עבורו: "הנני מכיר אותו מעודו. שהיה מהמסתופפים בצל כבוד קדושת מרן האדמו"ר הקדוש רבן של כל בני הגולה זצ"ל"ה מצאנו. והוא מנאשי שם בחכמה ומדע וחסידות", וכן העיד עליו הרה"ק רבי שלו" אליעזר מראצפערט זצ"ל הי"ד במכתב המלצה: "מכיר אני את המוכ"ז עוד מכבר אשר הי' דרכו להסתופף בצל קדשו שכ"ק אאמ"ר הגאון הקדוש מצאנו זצ"ל", שהיה נוכח כאשר פעם בערב שבת, בעת שעמד רבינו באמצע לקצוץ צפרניו לכבוד שבת קודש, נכנס איש אחד שהיה נמנה על נכדי הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע, ובכה על רוע מצבו, כי בתו הגיעה לפרקה, ואין בידו מאום עבור הנדוניא והוצאת החתונה, אשר על כן אינו יכול לשדך

א. כן קיבל הגה"צ רבי משה ארי' פריינד זצ"ל, מפי זקינו הגה"ק רבי אברהם יהושע פריינד זצ"ל אבד"ק נאסויד, שאמר כן בשם רבינו, והטעם, כדי שיאכלו את הדגים בליל שבת לתיאבון. אמנם אין הכוונה בזה על מה שנהגו לטעום ממאכלי השבת לראות אם הם מבושמים כראוי.

וראה ב'סדר היום' (סדר ערב שבת): "ימעט מעט מכדי שבעו, כדי לתת מקום לסעודת שבת שיאכל אותה לתיאבון, והוא מכלל עונג שבת שיאכל מאכלו בטעם ובתאוה... וכן מצינו בחסידים ואנשי מעשה שמרעיבים עצמם ביום ו', ומהם שמתענים כדי לאכול ליל שבת לתיאבון, וכן ראוי לכל אדם להתנהג בדרך הזה, ואם לא כולה, מקצתה".

ב. ראה ב'קונטרס עלה לתרופה' שיצא לאור בפקודת רבינו: "יש לזיהר לקוץ צפרניו בכל ערב שבת", וע"ש שהביא בשם האר"י הק' (במבואו שערים) שהיצר לא היה לו שליטה על יוסף הצדיק, ולא היה יכול להסיתו לעבירה חמורה של ג"ע, אלא מאחר ששכח ליטול צפרניו ידיו, על ידי עבירה קלה נגרר לידו עבירה חמורה יותר, ע"ש.

מקור הדברים בדבר חובת נטילת הצפרנים בערב שבת, מבואר ב'בית יוסף' (א"ח, סימן רס) בשם ה'כל בו' (סימן לה), ש"צריך לזיהר בתגלחת צפרנים בכל ערב שבת", והביא כן גם בספר 'חיי עולם' (שבספר היראה לרבינו יונה, אות שט), וכן פסק המחבר בשולחנו (שם, סעיף א): "ומצוה לחוף הראש ולגלח הצפרנים בערב שבת". וה'באר היטב' (סימן רסח, ס"ק ב) הביא מדרש, שפעם אחת נפטר רב אחד, ונתראה לתלמידו בחלום, ראה התלמיד שיש לו כתם על מצחו, ושאל אותו מפני מה אירע לך כך, אמר לו רבו מפני שלא היה נוהר לגלח צפרניו בערב שבת.

ומצאנו בדברי הראשונים והאחרונים כמה וכמה טעמים למצות נטילת צפרנים בערב שבת: בספר חסידים (סימן נח) כתב הטעם בפשטות שהוא משום חציצה, וז"ל: "אל יגדל אדם צפרניו פן יכנס הטיט בהם, ואמרו חכמים הטיט והבצק שתחת הציפורן אפילו כנגד הבשר חוצץ בנטילה, ועוד שמא יכנס לתוכה חלב או דבר איסור, ויהיה נכשל, ומעשה שראה אחד בחלום

# שפתי חיים

## תגובות ותשובות, הערות והארות

**לכבוד** מערכת הגליון הנפלא במשנתו של מרן הק' אור אלקים חיים וצאצאיו הק' ז"ע

**א** בגליון פרשת בא, במדור שפתי חיים כתב ש"ב הרה"ח ר' חיים הערש דאווידאוויטש הי"ו בענין כח התורה שהיה להרבי ר' זושא ז"ע ולהרבי ר' הערש ז"ע, ובגליון פרשת בשלח נתווסף על זה עוד מילין יקירין מדברי הגה"ק רבי שמעון זעליחוב'ער ז"ע, וכתב הרב צבי הירש סגל נ"י שראה פעם בקונטרס שהרבי ר' זושא הי' אב"ד באיזה עיר, וביקש מהקב"ה שכולם ישכחו מזה, אבוא בזה לציין את מקור הדברים, והוא בכתבי הרה"ק הרי"צ מליובאוויטש זצ"ל ביומנו הנודע, שם כתב שהרבי ר' זושא היה רב ואב"ד בעיר אחת למשך שלש עשרה שנים תמימות, והתפלל אחר כך שישכחו זאת כולם, ואכן פעל בתפילתו את משאלתו, ולכן לא היה ידוע ומפורסם בגדלותו בתורה. ובאמת, שהרה"ק ר' פינחס'ל קאריצער ז"ע כבר אמר שמקובל בידו שהרבי ר' זושא שימש כרב, וביקש שישכחו זאת, ולכן לא נודע כתלמיד חכם עצום ונורא, אך לא ציין לכמה שנים כיהן ברבנות.

**ובספה"ק** שיח שרפי קודש (פרשת בהר) מובא שהרה"ק בעל חידושי הרי"ם ז"ע התבטא פעם 'הנה העולם אומרים על הרבי ר' זושא שלא היה למדן, ובאמת לא כן הוא, ומדברי תורתו על הפסוק וכי תאמרו מה נאכל וגו' (אשר הביאו אחיו

הק' הרבי ר' מיילעך ז"ע בספה"ק נועם אלימלך פרשת בהר) מוכח בבירור שהיה גאון.

**ב** על גדלותו בתורה של הרבי ר' הערש ז"ע, סיפר כ"ק אדמו"ר מטשערנאביל שליט"א (דברי תורה. קונטרס קנא), שפעם אחת שמע הרה"ק מהר"ד מבעלזא ז"ע איך חסידים מדברים, האם הרבי ר' הערש היה יודע ללמוד או לא, וסיפר להם, שהרה"ק הרבי ר' מענדלע רימנוב'ער ז"ע, התנמנם פעם אחת באמצע עריכת שולחנו הטהור, ולאחר כמה רגעים נתעורר ואמר שחלם איך הר"ר הערש עורך את שוה"ט ואומר תורה בשמים, ואף אמר להם את תוכן התורה, ואכן אח"כ אמר להם הר"ר בערש ג"ג אותו ד"ת, והיה לפלא, ואז הפטיר הרה"ק מבעלזא: "א איד וואס מ'זאגט נאך זיין תורה אין הימל, איז נישט שייך צו רעדן צו ער קען לערנען...".

**ג** עוד כתב הרב צבי הירש סגל נ"י, שהרה"ק ר' משה'לע ראזוואדוב'ער ז"ע התבטא פעם שהוא מאמין באמונה שלימה, שהרבי ר' מיילעך היה גדול יותר ממרן רבינו הק' מצאנא, אך אינו יודע במה. הנה בספר י"ג אורות (ח"א עמוד לה) מספר זאת הרה"ק רבי יענקל'ע מפשעווארסק ז"ע, אבל לא על הרבי ר' מיילעך כי אם על הקאזניצער מגיד ז"ע, רבי יענקל'ע שמע זאת מהגה"ח ר' ישכר דוב סופר ז"ל מפשעווארסק, שהיה ת"ח גדול ומקובל, ונסע להרה"ק ר' צבי הירש אבד"ק ראזוואדוב,

ולהרה"ק ר' אברהם חיים מפלאנטש ז"ע, בני הרה"ק ר' משה'לע ז"ע, וכידוע היה הרה"ק רבי יענקל'ע דיין גדול בסיפורי צדיקים, ואם כן מסתברא מילתא כי כן הוא האמת.

**ד** במדור הנ"ל, כתב הרה"צ ר' יעקב שלום הלברשטאם שליט"א בענין שמו"ת בבית המדרש או בבית, ובסו"ד כתב על מש"כ הגבאי ר' רפאל צימעטבוים ז"ל 'בביתו', שאולי על כגון דא אמרו קמאי 'דרכי רפאל', הנה באמת מסופר על הרה"ק מגארליץ ז"ע שאמר שאין זה דרכי חיים כי אם דרכי רפאל, וכן מסופר על הרה"ק רבי שלמה מבאבוב ז"ע שאמר שזהו דרכי חיים על פי השגותיו של רפאל, וכן ידוע בעלמא.

**אולם** בקונט' שלשה שריגים כבר כתב הגה"צ מציעשנוב זצ"ל להפריך שמועות אלו מכל וכל, בפרט שהנה תרי שרפי מעלה נסתלקו לבית עולמם הרבה לפני הדפסת הספר 'דרכי חיים', שנדפס לראשונה רק בשנת תרפ"ג, ועוד צריך להוסיף שר' רפאל כותב בהקדמתו שהרה"ק רבי ישע'לע טשעחוב'ער ז"ע הורה לו לקרוא את שם הספר 'דרכי חיים'. והני 'קמאי' שקראו את הספר בשם 'דרכי רפאל' לא היו כי כמה לצים בעלמא (כפי ששמעתי מחסיד זקן מופלג שהתגורר בגארליצע בצעירותו, ואכמ"ל).

וע"ז באעה"ח בברכת החיים  
**ליפא דאווידאוויטש / בני ברק יצ"ו**

מפני קוצר היריעה לא הוכנסו כל התגובות, ובעז"ה יוכנסו בגליון שבוע הבא

**ב'כל בו'** (סימן פז): "הנוטל צפרניו מתחיל בשמאל בקמיצה ומסיים בגודל, ואחר כך נוטל בגודל בימין ומסיים בקמיצה".

לעומת זאת **האבודרהם** עצמו כתב: "הנוטל צפרניו צריך ליטול אותם על זה הסדר, יד ימין אגהב"ד, יד שמאל דבהג"א", משמע דסובר שיש להקדים את יד ימין תחילה, וכן מבואר בכתבי **האריז"ל** (לקוטי הש"ס, סדר קציצת הצפרנים): "תחילה מתחיל באגודל ימין... ולכן בשביל זה אנחנו מתחילים לקצץ הציפורן מגודל ימין תחלה, שהיא הקליפה ראשונה הגדולה, כי כמו כאשר האדם בהיותו מלוכלך כולו מראשו ועד גליו, יתחיל לטהר ולקנח מן היותר מעולה, והוא הראש, כמו כן אנו מתחילים לקצץ הקליפות מן הכתר אשר הוא ראש הנרמו בגודל ימין".

וב'**אשל אברהם**' (בוטשאטש, סימן רס) כתב להעמיס שיטה זו אף בדברי הרמ"א, ולדבריו מה שהקדים הרמ"א יד שמאל הוא לאו דוקא, והוא לשונו: "הגם שבשו"ע כתב גבי צפרנים השמאל תחילה ואח"כ הימין, ומשמע קצת להקדים שמאל, וכן הייתי סבור עד כה, מ"מ נראה שהוא לאו דוקא, ולא איירי רק מצד סדר שבין האצבעות, ולא נחית איזה יד יקדים, ולא עיינתי כעת, ואולי כתוב באיזה מקום מפורש להקדים שמאל, ומ"מ נראה שאין לזוז מהמפורש בש"ס שלימין יש תמיד קדימה, רק בקשירה מורים מעלת תפילין, ותיקון צפרנים יפוי הגוף לא גרע מלבישה".

שאביו **הגה"צ רבי מאניש זצ"ל** היה נמנה על תלמידי **הגה"ק בעל 'כתב סופר' זצ"ל**, ומבני קהל עדת אשכנז, אבל זכה לנסוע כמה פעמים לצאנא אל רבינו, והנה בפעם הראשונה שנסע לצאנא, לא כתב בקוויטל שום בקשה גשמית, כי אם שיזכה ליראת שמים, אזי אמר לו רבינו שעל יראת שמים צריך האדם לעמוד בעצמו, אבל בכל זאת נתן לו שלשה עניינים המסוגלים לזה, שיעביר הסדרה שמו"ת בערב שבת קודש, שישן בערב שבת קודש, ושיטול צפרניו **לכבוד שבת קודש**.

**ד.** כך לפי מה שהובא לעיל מספר **'מקור חיים'** (אות פג) בשם **הרה"ג מו"ה מנחם מענדל מרגליות ז"ל אבד"ק אטיניא**, ששמע מהרה"ג **מו"ה ירחמיאל מרגליות ז"ל מרודניק**, שהיה נוכח בעת שרבינו גמר 'ליטול את ציפורני ידו הימנית', ותיכף רץ בכבודו ובעצמו אל בית המלון, שם לוה מאת האורחים סך מאות רובל כסף לצורכי צדקה, ולאחר מכן חזר לביתו ו"גמר ליטול את ציפורני ידו השמאלית".

והנה הרמ"א (או"ח, סימן רס, סעיף א) כתב: "וכשנוטל צפרניו לא יטול אותן כסדרן, ויתחיל בשמאל בקמיצה ובימין באצבע, וסימן לזה דבהג"א בשמאל, ובדאג"ה בימין", הנה מקור דברי הרמ"א לענין סדר האצבעות הוא באבודרהם, אולם ענין הקדמת יד שמאל מבואר ב'**ארחות חיים**' (הלכות ברכות, אות סז): "הנוטל צפרניו מתחיל בשמאל בקמיצה ומסיים באגודל, ובימין מתחיל באגודל ומסיים בקמיצה", וכן הוא

וצווחו ככרוכי'א במר נפש, ועצמותם דא לדא נקשן, איך העיו אנשים פוחזים וריקים בעלי טובתנו הבלתי נדרשים להדפיס שקרים וכזבים, וגם הסיפורים אשר אמיתיים המה נדפסים ג"כ להיפך ביתיר וחסר במוקדם ומאוחר, ולדוגמא הדפיס שמה שרבינו הלך באמצע 'חתיכת הצפרנים' לקבץ מעות עבור אחד מנכדי הרבנו הקדוש הרבי ר' אלימלך זצוקללה"ה ז"ע, הכי לא תבינו מעצמכם שאינו יכול להיות כזאת, ואפילו אם אמת היא לא ניתנו דברים כאלה להפיצם על פני תבל, הכי לא יתרבו מינות מזה? - עכ"ל.

אבל באמת אינו מובן כל עיקר טענתו, כי מפני מה ומאיזה טעם 'אינו יכול להיות כזאת', הלא רבינו היה עמוד הצדקה ושר החסד, והיה עושה הכל עבור יהודי אחר בכלל, ובפרט עבור נכדי הרה"ק הרבי ר' אלימלך ז"ע, ואם כן איזה חסרון יש ללכת באמצע קציצת הצפרניים לאסוף עבורו מעות, בפרט שכבר כתבו האחרונים להתיר אפילו ללמוד ולענות דברים שבקדושה באמצע קציצת הצפרניים, ומה בין זה לזה, ומה שמטען שלא ניתנו דברים כאלה להפיצם על פני תבל, הכי לא יתרבו מינות מזה? גם זה תמוה ביותר, כי מאחר והדבר מותר בלי שום פקפוק, אם כן איזה מינות יתרבה מכח ריבוי צדקה וחסד בעולם).

**ג.** 'שיח זקנים' (חלק ב, עמוד רסה) בשם **הגה"צ מוה"ר מרדכי אהרן שיינבערגער זצ"ל**, שסיפר בשם אביו **הגה"צ רבי יוסף חיים זצ"ל**,

# בארצות החיים

## שבת קבלת התורה אין צאנו

### רשמי הוד מעבודת קדשו של כ"ק מרן רביה"ק זי"ע בקריאת עשרת הדברות בשב"ק פרשת יתרו

שיוכלו להגיע למדרגה זו לשמוע קבלת התורה כמו שהיה על הר סיני.

(קונטרס בספר חיים, עמוד מ)

**שמעתי** מכ"ק אאמו"ר זי"ע ששמע מפה קדשו של דו"ז הגה"ק בעל דברי יחזקאל זי"ע, שבא פעם לצאנו על שבת פרשת יתרו, ולהפתעתו קרא אותו זקה"ק לעליית ששי ועשרת הדברות, והיו לו אז התפשטות הגשמיות שהיה מופשט מחיזו דהאי עלמא, כמו ישראל בשעת מתן תורה, והוסיף ואמר: "לפי דרך הטבע לא הייתי יכול להחזיק מעמד, אלא שלמולי לא אמר אז אבא את העברי כרגיל, ועל ידי זה נשארתי בחיים", עכ"ק.

(שפע חיים, פרשת יתרו, רעד"ר תשל"ח)

**שמעתי** ממורי הגה"צ מפאיע הי"ד, שפעם נסע זקני הגה"ק רבי הערצקא מראצפערט זי"ע להרה"ק מצאנו, ולקח עמו את ר' מאיר לעוועלעקער [מכפר לעוועלעק באונגארין], וקראו אז את עשרת הדברות, והרה"ק מצאנו קרא את העשרת הדברות בקול דממה דקה, עד שכמעט לא שמעו מאומה, אחר התפילה שאל זקה"ק לר' מאיר ברוב התפעלות: האם שמעת את עשרת הדברות וואס דער הייליגער רב האט געליינט? השיבו ר' מאיר: האמת אגיד ולא אכחז, שלא שמעתי כלום, נענה הרה"ק: "וויי, מ'האט געהערט קולות וברקים ממש ווי ביים מעמד הנבחר".

(נפלאים מעשיך, חלק א, עמוד כח)

אש לבנה, ענה לו מרן הקדוש, גם אצלי תראה ככל הדברים האלו.

ויהי כשהגיע פרשת יתרו שאז קורין פרשת מתן תורה, נסע רבינו לעשות את השבת בצל אביו מרן הדברי חיים ז"ל, ובשעת קריאת התורה ראה ושמע ככל הנ"ל הקולות וברקים ואותיות אש שחורה על גבי אש לבנה, וכאשר הגיע חג השבועות נסע עוד הפעם להסתופף בצל אביו בצאנו, אבל אז נסתם ממנו כל חזון שלא ראה ולא שמע כלום, וכאשר שאל לאביו מרן הקדוש לפשר דבר, השיב לו, לפי שבפרשת יתרו באת רק במחשבה טהורה לקיים מצות כיבוד אב, ולא חשבת שאכן תראה ותשמע כל הנעשה, לכן זכית לראות, אבל כעת כבר עשית ההכנות לזכות לשמוע הקולות וברקים, ולא לקיים מצות כיבוד אב, לכן לא ראית כלום.

(הללו עבדי ה', ערך שינאווא)

**הרה"ק** משינאווא היה חתנו של הרה"ק מראזלא, והיה מגדולי חסידי הרה"ק מבעלזא זי"ע, וכאשר הגיע פר' יתרו היה בדעתו ליסע לבעלזא לקבלת התורה, וגיסיו בני חותנו ביקשוהו שאל יסע לבעלזא, שהרבה חסידים היו באים להרה"ק מראזלא על שב"ק זו, ואם כן יהיה בזיון לחותנו שחתנו יסע לרבי אחר, אבל הוא באחד שנוסע לבעלזא, ע"כ ביקשו גיסיו את אביו הוא רבינו, שיכתוב לבנו שמצוה עליו בגזירת כיבוד אב, שיבא אצלו לצאנו על שבת זה, שזה אין כ"כ בזיון, וכן הוה, ונסע לצאנו.

**ובשבת** קודש בבוקר בשעת קריאת התורה, שרבינו קרא בעצמו, וכאשר הגיע להעשרת הדברות, שמע הרה"ק משינאווא ממש כל סדר קבלת התורה כמו שהיה באמת, וראה את הקולות ואת הלפידים ואת ההר עשן, ואח"כ באותו שנה על חג השבועות בא מעצמו לצאנו, והכין עצמו בהכנה דרבה לקראת קבלת התורה, אבל בשעת הקריאה לא ראה כלום, ושאל את אביו אח"כ פשר הדבר מה זה ועל מה זה לא זכה גם עכשיו לקבלת התורה כמו בפרשת יתרו, ענה לו רבינו אסביר לך במשל, איש אחד פתח למסחר בית אופה, והיות שרוצה שבני העיר יבואו לקנות מאתו, ע"כ הכריז שמי שיבא יתן חתיכת מזונות בחינם אין כסף, והיה שם אחד שאחר שאכל החתיכה הראשונה, ביקש עוד חתיכה, אמר לו בעל האופה בפעם הראשון נתתי לך כדי שתרגיש הטעם הטוב, אבל לחתיכה שניה צריכין לשלם, וכן הוא בנידון דידן בפעם הראשון נתתי לך שתרגיש כי טוב הוא, אבל אח"כ צריכין לעבוד את השי"ת ביתר שאת, כדי

הוה עובדא שמרן כ"ק זקני הרה"ק משינאווא זצלה"ה בעל דברי יחזקאל אמו, שפעם אחת היה בפרשת יתרו בצל קדושת אביו הגאון הקדוש רבשכבה"ג אאמו"ר בעל דברי חיים זצלה"ה בצאנו, ובקראו את עשרת הדברות ראה ממש קולות וברקים כמו בשעת קבלת התורה על הר סיני, ולא בדמיון ראיתי, אלא בפועל ממש ראיתי בעיני את הקולות וברקים של מתן תורה, ואח"כ חשבתי אם כך זכיתי לראות בלי הכנה לזה, א"כ אשתדל להכין עצמי בקדושה וטהרה ושמירה יתירה, וכן עשיתי, עד חג השבועות עבדתי על זה עבודת הקודש, ונסעתי על חג השבועות לאבי, והנה אז לא זכיתי לראות, והבנתי שמה שזכיתי לראות בפ' יתרו, היה מפני שאבי רצה להראות לי בכח קדושתו.

(דברי מנחם, פרשת ואתחנן)

**שמעתי** מאמו"ר הרה"ק מרן מסטראפקוב זצלה"ה, ששמע מכ"ק אאמו"ר הגה"ק מרן משינאווא זצלה"ה, שהיה בצאנו אצל אאמו"ר הגה"ק זצלה"ה, ואמר **שבעת שקרא עשרת הדברות היה לו התפשטות הגשמיות ממש כמו בהר סיני**, ואף שאין יכולים לדמות לקדוש עליון כזה, עכ"פ נוכל לראות מזה כי אף כ"א מיישראל אם יהיה לו הכנה, יוכל להרגיש קדושה.

(דברי מנחם, פרשת יתרו)

**הרה"ק** משינאווא סיפר, שפעם נסע מסטראפקוב לצאנו לשבת פרשת יתרו, וכשקרא רבינו את עשרת הדברות, נתעורר כל כך עד שהיה לו התפשטות הגשמיות, וסיים: חסד היה (א מערכה) שלא אמר עברי, פי' שכמעט פרחו נשמתו על ידי הקריאה, וכיון שהרה"ק משינאווא הקפיד מאוד על כל תג ותג שבשלחן ערוך, לכן בלבד אותו הקריאה שלא בדקדוק, הרה"ק משינאווא הסתפק אם ההתעוררות באה לו מכח עצמו או מכח אביו, ועל חג השבועות נסע עוד פעם, והכין עצמו לקריאת עשרת הדברות, ולא הרגיש התעוררות כמו אז, והבין שבפעם הראשון היה מכח אביו.

(י"ג אורות, חלק א, עמוד מג)

**מרן** הקדוש היה נוסע בכל חג השבועות להסתופף בצל הרה"ק השר שלום מבעלזא ז"ל, וכאשר נשאל מאביו מרן הקדוש מצאנו ז"ל למה אינו בא אליו, השיב לו רבינו שבעלזא אני שומע באזני בשעת קריאת התורה הקולות וברקים ממש כמו במעמד הנבחר, וגם רואים את עשרת הדברות כתובים באש שחורה על גבי

**בפרשת** יתרו בשנת תרס"א, כשאמו"ר מגארליץ לא היה בבריאות הנכון, קראתי לפניו את העשרת הדברות, וכ"ק א"א היה עולה לקריאת העשרת הדברות הוא ששי, וקראתי בטעם העליון, ואחר הברכה השניה אמר לי א"א, שאא"ז מצאנו לא היה קורא בטעם העליון בפרשת יתרו ובפרשת ואתחנן, ורק בחג השבועות קרא בטעם העליון, ופעם אחת נתן א"א לפני כ"ק אביו מצאנו החומש לקרוא בטעם העליון, כמו שנדפס בסוף החומש, ודחה אא"ז החומש מיד א"א מגארליץ עם ידו הקדושה, וזה היה בפרשת יתרו או בפרשת ואתחנן, כך סיפר לי אז כ"ק א"א מגארליץ.

(חמדה גנוזה, חלק א)

# תורת חיים

עיונים וביאורים  
במשנתו של  
כ"ק מרן רביה"ק  
מצאנז' זי"ע

## בענין יש מקום בראש להניח שני תפילין ברוחב

כתב רבינו בתשו' (או"ח ח"ב, סימן ו) וז"ל:

"אם לראות במראה שהתפילין יהיו באמצע הוא דברי בורות, כי אפילו אם אינם מכוונים ממש כשה דידוע דיש מקום בראש להניח שני תפילין, ואפילו ברוחב, ואין שיעור לתפילין ברוחב, וכן משמעות המרדכי בהדיא."

וקשה, דהנה יסוד הדברים שיש מקום בראש להניח שני תפילין, הוא בגמרא בעירובין (צה ע"א וע"ב), דתני התם, המוצא תפילין [בשבת] מכניסן זוג זוג, רבן גמליאל אומר שנים שנים וכו'. ומקשינן בגמ' לרבן גמליאל מאי קסבר, אי קסבר שבת זמן תפילין הוא, אם כן זוג אחד אין, טפי לא, שהרי אין מצוה להניח יותר מזוג אחד, ואי קסבר שבת לאו זמן תפילין הוא, ומכל מקום התירו משום הצלת התפילין, כל זמן שהוא דרך מלבוש, אם כן אפילו טפי נמי יהא מותר, ומשני, דלעולם סבירא ליה שבת לאו זמן תפילין, וכי שרו רבנן לענין הצלה רק דרך מלבוש במקום תפילין, ומקשינן אם כן רק זוג אחד יהא מותר להציל, וטפי לא, שהרי כל ההיתר הוא רק דרך מלבוש במקום התפילין, ועל זה אמר רב שמואל בר רב יצחק, דמקום יש בראש להניח בו שתי תפילין, לכן מותר להציל שנים שנים, כי יש אפשרות ללבוש שניהם דרך מלבוש במקום תפילין.

והנה לפי דברי רבינו שיש מקום בראש להניח שני תפילין אפילו ברוחב, ואין שיעור לתפילין ברוחב, אם כן נמצא שיש אפשרות להניח בראש ארבעה תפילין, שנים ברוחב, ועוד שנים באורך, ואם כן הדרא קושיית הגמרא לדוכתה, מדוע התיר רבן גמליאל להציל רק שנים שנים, הלא אפשר להניח ארבעה תפילין דרך מלבוש במקום תפילין, ומדהתיר רבן גמליאל להציל רק שנים שנים, מצד שרק שנים אפשר ללבוש דרך מלבוש במקום תפילין, הרי זה לכאורה ראייה מפורשת איפכא, שאין מקום בראש להניח שני תפילין אפילו ברוחב?

# דרכי חיים

בירורי וליקוטי  
הליכות • עובדות • דברי הימים

## בענין יחוס בית אבות

אמנם מה שעולה מדברי רבינו דבר חידוש, הוא שאשה הנישאת לבעלה, מתייחסת לכל יחוס בית אבותיו גם כן, ונחשבת אף היא לנכדתם ומיוצאי חלציהם, שהרי הרבנית גיטשא ע"ה בעצמה לא היתה נכדת הבעש"ט הק', רק מכח בעלה שהיה נכד הבעש"ט הק' זי"ע, ולא זו בלבד, אלא שהיא היתה אז כלה קודם נישואיה, ועם כל זה אמר לה רבינו שהיא כבר נחשבת לנכדת הבעש"ט הק' זי"ע.

ובפשטות יש להביא לזה סמך ומקור מכח הדין (ע' כתובות נו ע"ב, וביבמות סו ע"א) שבת ישראל שנישאת לכהן אוכלת בתרומה, אמנם באמת אם מקור הדברים הוא על פי דברי הגמרא לענין אשת כהן, אזי דבר זה תלוי בפלוגתת הראשונים, האם אשת כהן אוכלת מכח שהיא קנין כספו של בעלה, והיא כמו שפחותו או בהמתו, דכתיב בהו וכהן כי יקנה נפש קנין כספו וגו', ואשה גם כן נחשבת לקנין כספו של הבעל, אבל באמת אין לה קדושה עצמית משלה כלל וכלל (וכ"ה דעת התוס' ביבמות סח ע"א), או דלמא, מאחר שנתקדשה בקידושין לכהן, אז על ידי זה נתחדש אצלה קדושה עצמית של קדושת הכהונה, ולכן יכולה לאכול מחמת עצמה ולא דווקא מכח בעלה (וכ"ה דעת הריטב"א בכתובות נח ע"א).

ולפי זה, אם ההיתר של אכילת תרומה באשת כהן הוא מצד זה שהיא קנין כספו של הבעל, הרי זה שייך רק לענין אכילת תרומה דייקא, ששם כתיב וכהן כי יקנה נפש קנין כספו וגו', והתורה גילתה לן בפירוש שכל קניניו מותרים באכילת תרומה, אבל אין מזה שום ראייה לקדושה עצמית שנתחדש באשתו, ואם כן אין שום הכרח גם לזה שתתייחס אחר יחוס בית אבותיו, אולם אם ההיתר של אכילת תרומה הוא מצד הקדושה שנתחדש בה על ידי הקידושין, אם כן אפשר להבין גם ענין זה שהיא מתייחסת אחר אבותיו. אמנם כל זה הוא רק בדרך חידוש.

על כל פנים תרתי רבוותא איכא למשמע מינה, א] שנכדי הבעש"ט זי"ע אינם צריכים לחשוש לזוגות. ב] שאשה - ואפילו כלה קודם נישואיה - מתייחסת נכדת אבותיו של בעלה.

המשב"ק הרה"ח ר' רפאל צימעטבוים ז"ל מספר בספרו 'דרכי חיים' (חלק הסיפורים, אות יז):

"בשמחת תורה היה מנהג רבינו להמשיך סעודת היום לתוך הלילה שלאחריו, והביאו שק תפוחים, ורבינו זרק התפוחים בין הקהל, והקהל היו חוטפים והיה דוחק גדול, כי כל אחד רצה לחטוף, כי הרבה אנשים היו להם מופתים גדולים בתפוחים אלו, גם לאחר יו"ט עד ר"ח חשון היה גם כן מזדמן לפעמים שנתנו לרבינו תפוחים לברך אותם, ובירך. רק כשהיו נותנים לו זוגות, היינו ד' תפוחים וכדומה, היה גם כן מברך אותם, רק נטל אחד מהם והיה זורק בין הקהל, ושלושה החזיר רבינו ליד הנותן.

פעם אחת עמדתי אצל רבינו, ובאה לפניו בתו הצדיקת גיטשא תחי' שהיא היום הרבנית מגלינא, והיתה אז כלה עם נכד הבעש"ט זי"ע מרוסלאנד, והביאה לאביה הקדוש תפוחים לחוש אותם, והיו זוגות, וחשבת שבודאי יזרוק רבינו אחד מהם ואוכל לחטוף, ואמר רבינו ז"ל לבתו: "את הנך כבר היום נכדת הבעש"ט הקדוש, ולא יזיק לך זוגות". והחזיר לה כל התפוחים."

[הרבנית מרת גיטשא ע"ה היתה בתו הצעירה של רבינו, והיא באה בבית האירוסין עם רבי לייביש מעיר אוסטרעהא, שהיה נכד הבעש"ט הק' זי"ע, אולם אדהכי והכי כבר נסתלק רבינו לבית עולמו, ושמחת הנישואין נערכה לאחר מכן בעיר ראווא. אולם כעבור זמן התפרדה החבילה, והיא נישאה בזיוו"ש עם הגה"צ מוה"ר בצלאל יהושע מגלינא זצ"ל].

הנה אין להקשות מכח מה שמבואר בזה"ק שביום השבת אין לחשוש זוגות, כי שאני ימים טובים מיום השבת, וכמו שמבואר להדיא בדברי הגמרא (פסחים קט ע"ב) לענין ארבעה כוסות, דמקשינן היכי מתקנו רבנן מידי דאתי בה לידי סכנה, והתניא לא יאכל אדם תרי ולא ישתה תרי, ולא יקנח תרי, ולא יעשה צרכיו תרי, ופירש"י משום זוגות, ומשני, אמר רב נחמן אמר קרא ליל שמורים, ליל המשומר ובא מן המזיקין. הרי שדווקא בפסח גלי לן קרא שהוא ליל המשומר מן המזיקין, אבל אי לאו דגלי לן קרא היינו צריכים לחשוש גם ביום טוב, הרי שדווקא בשבת אמרינן שאין שטן ואין פגע רע, ולא ביום טוב.

## וכל החיים יודוך סלה

לאות הוקרה רבה והערכה עצומה על הפצת

## תורת רביה"ק ה'דברי חיים' מצאנז' זי"ע

מתוך משא ומתן כדת של תורה, בעיין ובבקיאות, בהלכה ובאגדה להנאת ולשמחת לב כל שוחרי תורה וחסידות, השותים בצמא את דברי התורה הזאת

המכריכים נאמנה

ק"ק 'דברי נפתלי' טשאקווא

# ניתן להשיג שוב!!! אוצר דברי תורתו ומשנתו של הרה"ק רבי ברוך מגארליץ זי"ע

דברי תורה  
וענינים



שיחות קודש  
וסיפורי צדיקים



הליכות ומנהגים



אגרות  
ומכתבים



**400**  
**עמודים**  
מלאים זיו  
ומפיקים  
נוגה

## להשיג אצל חנויות הספרים המובחרות!